

PUIG ANTICH. EL LLIBRE VERMELL

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

Puig Antich. El llibre vermell és una sèrie documental que narra els fets que van portar el règim franquista a condemnar a mort l'anarquista català Salvador Puig Antich l'any 1974. La sèrie se situa en el context dels últims anys de la dictadura i analitza els fets ocorreguts des del dia de la detenció del Salvador fins a la seva execució a garrot vil, posant un èmfasi especial en les irregularitat del procés i en les maniobres del règim per sostenir la veritat oficial. La sèrie també és un retrat del jove anarquista, de la seva militància i de la situació social i política del moment.

El documental descobreix un membre de la família del Salvador de qui fins ara no s'havia parlat: Monique Puig, filla del desaparegut Joaquim Puig Antich, germà gran del Salvador, que se'n va anar als Estats Units als anys 60. Quan era petita, la Monique no sabia res de la seva família catalana, i encara menys que tenia un oncle que havia estat condemnat a mort. L'arribada del llibre vermell a casa seva va fer que es comencés a fer preguntes. Va ser a partir d'aquest llibre, un recull d'articles de premsa, documents i cartes personals del Salvador elaborat per una de les seves germanes, que va descobrir la figura del seu oncle.

Partint del descobriment de la Monique, el documental revisa la història de Salvador Puig Antich i els seus últims mesos de vida abans de ser executat a l'edat de 25 anys,

Amb un format *true crime*, la sèrie desgrana els moments clau d'aquesta història amb reconstruccions, grafismes i imatges de l'època, entre les quals destaquen fotografies inèdites de Salvador Puig Antich. També compta amb una important selecció d'articles de premsa, octavetes i documents de la causa judicial. La sèrie ha tingut accés a la documentació original de la causa – habitualment poc accessible – que es conserva dins una caixa forta del Govern Militar de Barcelona. Hi apareixen també alguns objectes personals del Salvador – com ara les botes i el rellotge que duia en el moment de l'execució – i es reproduïxen les cartes que escrivia des de la presó, a les quals posa veu l'actor Artur Busquets.

Per a la producció de la sèrie s'han entrevistat 21 persones, entre les quals destaquen les quatre germanes del Salvador i la seva neboda Monique Puig, l'advocat Francesc Caminal, encarregat de la defensa, i el jurista i exmagistrat del Tribunal Suprem Àngel Juanes. Compta també amb la participació d'un testimoni clau: Tomàs Gil, fill del cap de la brigada politicosocial que va dirigir l'operació per detenir Puig Antich. També hi intervien testimonis directes dels fets, investigadors, periodistes i amics personals del Salvador.

FITXA DE LA SÈRIE

Direcció: Xavier Sanjuan

Subdirecció: Ana Alsina

Realització: Eva Alimón

Direcció de producció: Víctor Bach

Producció executiva 3cat: Cristian Trepal i Mario Daza

Producció delegada 3cat: Núria Castejón i Èric Dexeus

Producció executiva Incís Films: Guillem Carol

Ssessor de continguts: Jordi Panyella

Documentalista: Sònia Lillo

Director de fotografia: Cristhian Bonet

Muntatge: Oriol Japo i Joel Rojas

Veus de Salvador Puig Antich: Artur Busquets

<https://www.ccma.cat/3cat/puigantichellibrevemell/>

PANTALLA D'ACTIVITATS

Capítol 1. L'emboscada.

1. Qui és la Monique Puig? De qui era filla? Quina és la seva funció en el documental?
2. Què és el *Llibre vermell*? Qui va recopilar el seu contingut i el va fer enquadrar? Amb quina finalitat?
3. Després de conèixer les circumstàncies de la detenció de Salvador Puig Antich, feu-ne un resum i escriviu unes conclusions.
4. Per què creieu que es va censurar la informació que volia donar el periodista Santiago Vilanova sobre la detenció d'en Puig Antich? Era un fet excepcional la censura de premsa durant els anys del franquisme?
5. Les germanes d'en Salvador i la seva exparella expliquen com era el caràcter de l'anarquista. Expliqueu vosaltres els trets principals de la seva personalitat.
6. Quins eren els objectius de l'organització del MIL? Què es pretenia fer amb els diners dels atracaments a entitats bancàries?
7. Per què es diu que els integrants del MIL no eren terroristes?
8. Quines irregularitats es van donar respecte a l'autòpsia del policia mort?
9. La infermera que va atendre en Salvador Puig Antich, crida l'atenció sobre una qüestió clau pel que fa a la declaració del detingut. Quina és?
10. En què consisteix la manipulació de l'informe sobre la direcció de les bales? Amb quin objectiu es devia falsejar?
11. ¿Per què en Salvador Puig Antich escriu a la seva germana Merçona en castellà i les visites amb la família es fan també en castellà, si la llengua materna de tots ells era el català?
12. Com es descriu l'actitud del pare després de saber de la detenció del seu fill?
13. ¿Com podem valorar que, després de cinquanta anys, el sumari de Salvador Puig Antich estigui tancat dins d'una caixa forta del Govern Militar, i sense possibilitat de ser consultat?

Capítol 2. Joc brut.

1. El cas de Salvador Puig Antich va passar de la jurisdicció ordinària a la militar. Què significava això? Com es podia justificar?
2. Per què els militars van decidir que no calien informes de balística per al judici?
3. Mentre Puig Antich és a la presó Model, es produeix l'atemptat d'ETA contra el president del govern franquista, Carrero Blanco. Investigueu-ne les circumstàncies. Per què en Salvador va dir: "ETA m'ha matat" al conèixer els fets?

4. Els companys de l'organització del MIL van decidir que rescatarien en Puig Antich de la presó. Què va respondre ell davant d'aquesta possibilitat?
5. Durant el judici es van rebutjar diferents testimonis dels fets. Com ho enteneu?
6. El documental revela que a la sala de deliberació del tribunal hi havia micròfons. Qui podia estar interessat en saber el contingut de les converses?
7. El mètode del garrot vil era la forma secular espanyola per aplicar la pena de mort. Investigueu en què consistia.
8. Hores abans de l'execució, un policia li pregunta a una de les germanes si sap en què consistia morir al garrot vil. A continuació li explica els detalls del procediment. Comenteu aquest fet.
9. El mateix dia i amb el mateix mètode fou també executat a la presó de Tarragona Heinz Chez (Georg Michael Welzel), un delinqüent comú alemany. Què es pretenia al fer coincidir les dues execucions?
10. Visiteu la presó Model de Barcelona, avui convertida en museu, i observeu especialment la cambra anomenada de *paqueteria* on es produí l'assassinat.
11. Què us sembla que les germanes intenten no dir mai el seu segon cognoms? Què succeeix quan la gent se n'assabenta?
12. ¿Quin valor simbòlic tenen les disculpes d'en Tomàs Gil, fill del que fora cap de policia de Barcelona l'any 1974 i, sobretot, el record del seu pare de la mirada d'en Salvador abans de morir, una mirada digna i valent?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. *Puig Antich. El llibre vermell* és un documental o un reportatge? Aclariu les diferències entre els dos conceptes.
2. Quina funció penseu que fa la Monique Puig com a fil conductor d'aquesta producció audiovisual?
3. Els entrevistats apareixen en pantalla sempre amb un pla mig. Per què?
4. Torneu a visionar el minut 24 del primer episodi. Quin nom rep l'angulació de la càmera quan se situa en vertical i per sobre dels edificis?
5. Realitzeu un comentari crític sobre *Puig Antich. El llibre vermell*. Hi afegiríeu algun element, testimoni o imatge més?

PANTALLA DE LECTURES

PER QUÈ EL RÈGIM FRANQUISTA ES VA ACARNISSAR AMB SALVADOR PUIG ANTICH?

El dissabte 2 de març del 1974, quan faltaven cinc minuts per a tres quarts de deu del matí, el govern franquista va executar Salvador Puig Antich. Tenia 26 anys i era militant del Moviment Ibèric d'Alliberament (MIL). Han passat cinquanta anys, però les seves quatre germanes continuen lluitant, sense èxit, perquè la justícia espanyola reobri el cas. Ni tan sols amb la nova llei de memòria espanyola s'ha aconseguit el que reclama la família des de fa mig segle. "Nosaltres sempre hem reivindicat un judici just i que l'estat espanyol rectifiqui, perquè el Salvador no era un assassí", afirma Montserrat Puig Antich. La justícia sempre ha mirat cap a una altra banda, però la família ha vençut al carrer: "Gràcies a moltes persones que han investigat i han explicat el que han descobert, no passarà a la història com un assassí. I això ens compensa tants anys de lluita", afirma Montserrat Puig Antich.

El març del 1974, un règim amb ganes de venjança per l'assassinat de Carrero Blanco va decidir executar el jove anarquista. Fins a l'últim moment la família va esperar un indult que no va arribar mai. Van ser unes últimes hores angoixants. Puig Antich no va saber, fins al matí del 2 de març, que el matarien amb el garrot vil. Era la pitjor de les execucions, com va admetre el director de la Model, Álvaro de Toca Becerril. A la paqueteria de la presó es va ancorar un tros de fusta a terra i, a l'alçada del cap, es van ajustar l'argolla i el torniquet que el botxí havia portat en una maleta. Era un mètode sàdic, i aquell dia va ser l'últim que es va utilitzar. El Tribunal Suprem conserva als seus magatzems dos garrots vils, però aquesta institució no confirma si un d'ells és el que va matar el jove lluitador antifranquista.

"Fèiem el cor fort, no volíem un drama, sobretot per a ell", recorda la germana del Salvador, Imma Puig Antich. "Ell ho va fer per nosaltres i nosaltres per ell. Em va dir «Adéu, guapa, que vagi bé, ja ens veurem». Nosaltres vam marxar i li vam dir que anàvem a fora, a esperar l'indult, encara que sabíem que ja no arribaria. Era una manera de fer-ho més fàcil, però ja no ens ho creiem", afegeix. Aquell 2 de març ja no hi havia esperances, però durant setmanes l'indult va planar entre els advocats i la família. Oriol Arau i Francesc Caminal, aleshores dos joves advocats, s'hi van esforçar al màxim per defensar Puig Antich. Tot es va tornar més fosc quan l'auditoria militar va demanar al jutjat número 21 que s'inhibís del cas. A partir d'aleshores seria un tribunal militar el que decidiria el destí del detingut. Una maniobra que multiplicava les possibilitats d'una condemna a mort. El dia 26 d'octubre es va llegir al jove anarquista la interlocutòria de processament per dos fets. Un era l'atracament al Banco Hispano Americano del passeig Fabra i Puig, el 2 de març del 1973, tot i que Puig Antich no es va moure del cotxe. L'altre va ser la mort del jove policia Francisco Anguas, el 25 de setembre d'aquell mateix any, durant un tiroteig que hi va haver al portal del número 70 del carrer Girona.

El periodista i escriptor Jordi Panyella, que acaba de publicar una renovada edició de *Salvador Puig Antich, cas obert* (Angle Editorial), afirma que tot el procés judicial va ser "una gran farsa". Segons Panyella, es va alterar el contingut del sumari i es van fer desaparèixer documents. "Es va falsejar l'autòpsia i es va ocultar informació. Van desaparèixer bales i les pistoles dels policies implicats en el tiroteig. No era culpable del crim al qual se'l va condemnar", assegura.

Per què el règim franquista es va acarnissar amb el jove antifranquista? És impossible entendre-ho sense el context polític. "No tan sols era una dictadura.

Puig Antich era un peó. Carrero Blanco va ser assassinat el 20 de desembre del 1973 i el consell de guerra a Puig Antich va començar el 8 de gener del 1974. Puig Antich sabia que el règim voldria venjar-se", diu Manuel Calderón, autor de *Hasta el último aliento. Puig Antich, un policía olvidado y una guerrilla contracultural en Barcelona* (Tusquets), que arribarà a les llibreries el 6 de març. "Hi va haver un altre factor. El bisbe de Bilbao Antonio Añoveros havia fet una homilia el febrer del 1974 sobre el dret del poble basc a la seva identitat, la seva cultura i la seva llengua. El règim en va ordenar la detenció i la Conferència Episcopal va dir que excomunicaria qui firmés l'expulsió d'Añoveros de l'Estat. Franco va haver de retrocedir i cedir davant la Conferència Episcopal. No podia cedir una segona vegada", afegeix.

Van escollir el pitjor dels mètodes per executar-lo: el garrot vil. El mateix dia i pràcticament a la mateixa hora, i també amb el garrot vil, era executat a Tarragona Georg Welzel, més conegut com Heinz Chez. Welzel era un ciutadà de l'Alemanya Est que va intentar diverses vegades fugir a la República Federal Alemanya. No va tenir gaire sort i va estar empresonat bona part de la seva joventut. Va entrar a Espanya el desembre del 1972 amb un passaport fals. Vivia de petits robatoris i sovint dormia al carrer. Se'l considerava un delinqüent comú i, sense cap mòbil aparent, va matar un guàrdia civil el 19 de desembre del 1972. "Matar Puig Antich amb el garrot vil va ser una decisió política. Puig Antich es pensava que l'afusellarien, però al matar-lo amb garrot vil li van donar la consideració de delinqüent comú. Era una manera de deixar clar que no el consideraven un pres polític, i per això també ho van fer coincidir amb l'execució de Welzel", diu Calderón. L'endemà alguns diaris van col·locar de costat les fotografies dels dos executats.

Actualment es pot visitar el lloc on va ser executat Puig Antich i que l'Ajuntament de Barcelona, finament, ha decidit mantenir tal com era aquell març del 1974. Carme Salgueiro és una de les guies que expliquen com va ser l'execució de Puig Antich a les visites que es fan a la presó de la Model. "Visitem la cel·la on era, la 442, i la paqueteria, que està pràcticament igual", explica. Salgueiro remarca que sobretot s'explica el context, la sentència i els punts més foscos de tot el procés. El fet, per exemple, que l'autòpsia del policia Francisco Anguas es fes en una comissaria i no a l'hospital. "És important explicar el que passava a fora, perquè si no no s'entén per què el van executar i, a més, de manera tan sagnant. Hi ha persones que saben qui és i d'altres que no. Han vingut estrangers que recordaven les manifestacions que hi va haver als seus països quan va ser executat. Hi ha estudiants que venen molt ben preparats perquè ho han tractat a classe i d'altres que ho desconeixen i que la dictadura els queda molt lluny", assegura.

Cada 2 de març, des de fa 50 anys, la família de Salvador Puig Antich va al cementiri de Montjuïc, on està enterrat, i després dinen tots junts. Quan va morir, i durant pràcticament deu anys, tot era silenci. Ningú s'atrevia a parlar gaire. "L'únic que podíem fer era enviar esqueles a tots els diaris, però no ens deixaven posar la paraula *assassinat*. Aleshores convocàvem a tothom a l'església de Pompeia. No som catòlics practicants, però era l'únic lloc on ens podíem reunir", explica Imma Puig Antich.

Després hi ha hagut una llarga batalla judicial que sempre s'ha topat amb el mur de la justícia espanyola. Ho va intentar la jutge argentina Maria Servini quan va

sol·licitar, a finals d'octubre del 2014, la detenció i extradició de vint persones vinculades als crims del franquisme per poder-les interrogar. Unes extradicions que van ser denegades per l'Audiència Nacional. El 2017 l'Ajuntament de Barcelona va interposar una querella contra Carlos Rey, l'advocat que el 1974 va redactar la sentència per la qual Salvador Puig Antich va ser condemnat a mort i l'únic jurista que formava part del tribunal. No es va admetre la querella i es va fer un recurs d'apel·lació, que va ser desestimat per l'Audiència Provincial de Barcelona. Tampoc s'ha tingut èxit al Tribunal de Drets Humans d'Estrasburg. Les germanes de Puig Antich no tenen gaires esperances que la nova llei de memòria democràtica espanyola canviï res.

Per a elles, l'èxit és que diferents investigacions, llibres, documentals i pel·lícules han fet aflorar una versió de Salvador Puig Antich que no té res a veure amb la que va voler divulgar el règim franquista. "El meu germà era una persona molt fàcil. Amb molt bon caràcter, molt divertit, molt idealista", assegura l'Imma. "Quan va venir a viure a casa meva, algunes nits cridava angoixat, crec que era per les armes, li va costar molt prendre la decisió de portar-ne", afegeix. "El Salvador era un anticapitalista convençut", diu la Montserrat.

Calderón també el veu com un anticapitalista: "Era un lluitador, un antifranquista i un anticapitalista. Era un jove que creia en unes idees. Agafar les armes era una cosa que es deia en moltes sobretauls de l'època i el Salvador i els seus companys del MIL van decidir fer-ho. Tenien la seva base a Tolosa. Allà van tenir molt de contacte amb l'exili anarquista, però el món obrer no els va acabar d'acceptar mai".

L'Imma, la Montserrat i la Carme (la Merçona tenia 12 anys, era massa petita i no va ser-hi) van passar l'última nit acompanyant el seu germà. "Va ser el Salvador mateix que va dir que no volia que la Merçona hi fos, perquè si hi era s'acabaria desmuntant", explica la Montserrat. "Aquella nit vam explicar històries, vam ensenyar fotos de la família, vam explicar anècdotes familiars i acudits... Al final vam estar en silenci agafats de les mans", recorda la Montserrat. Tantes dècades de lluita contra un acte tan sàdic i injust esgoten. "Nosaltres això no ho hem escollit, ni estem preparades per aquesta tasca. Cada vegada que he de parlar, m'agafa mal de panxa. Quan nosaltres ja no hi siguem, jo no vull passar al relleu als meus nebots. Si ells ho volen fer, endavant, però jo no vull passar-los aquesta càrrega emocional", diu la Montserrat.

Quan el setembre de 1973 Jesús Iurre va veure entrar Salvador Puig Antich a La Model, el va percebre com un "enemic". Iurre era funcionari de presons i li havien dit que Puig Antich havia matat un policia. "Al principi em limitava a obrir-li la porta perquè sortís una estona al pati, li donava el menjar o li entregava les cartes de la família", explica Iurre. Aquells primers dies, a Puig Antich li costava parlar perquè un dels policies li havia disparat a la boca. "Estava aïllat i no es podia relacionar amb ningú. Només podia parlar amb els funcionaris que ens encarregàvem de custodiar-lo", recorda. Un dia, el jove anarquista va demanar-li una pilota de bàsquet. "Vam començar a jugar i ens vam relaxar. Es va trencar el gel", diu Iurre.

Quan es va trencar el silenci, Iurre va començar a passar més estones a la cel·la de Puig Antich. De fet, el lluitador antifranquista només podia parlar amb els funcionaris perquè el contacte amb altres presos estava del tot prohibit.

"Xerràvem, jugàvem als escacs... i ell, que era molt introvertit, em parlava de llibres i de música". El funcionari de presons, que ja està jubilat, explica que aquelles converses li van obrir una porta a un món que no coneixia i va fer que es replantegés algunes coses. "Vaig ser conscient què volia dir ser franquista, tots els carcellers érem funcionaris del règim, però ni tan sols sabíem ben bé què implicava això –explica–. Em va despertar la curiositat i vaig anar a una llibreria que em va recomanar, Leteradura, al passeig de Gràcia, que venia llibres clandestins", afegeix. Segons Irurre, altres funcionaris també conversaven amb Puig Antich. "Em parlava molt del seu germà [el germà gran, el Joaquim, era psiquiatre i vivia a Nova York]. L'admirava molt, em deia que era un coco. També em parlava molt de les seves germanes, se les estimava molt".

Irurre va voler estar al costat de Puig Antich el dia de l'execució. "La direcció va demanar voluntaris per reforçar el servei i jo hi vaig anar. Volia estar amb ell tot el temps possible. Quan li van llegir la sentència, jo estava al seu darrere. Quan va veure que plorava em va donar una abraçada, crec que ell fins a l'últim moment va conservar l'esperança que hi hauria un indult", opina el funcionari jubilat. L'indult no va arribar. Qui li va explicar la sentència no va ser el jutge militar sinó el seu advocat, Oriol Arau.

"El jutge em va demanar que jo mateix li llegís la sentència, i ell va restar fora. De fet, no li vaig llegir el paper textualment, sinó que l'hi vaig explicar", va confessar Arau en una entrevista amb Xavier Vinader que es va publicar a la revista *Arreu* el 1977. Arau va estar amb Puig Antich fins a les 9.25 h del matí com recordava a la mateixa entrevista. "Durant aquest temps li vaig dir que en Caminal posava telegrams i vam fer una mica més de conya. Però jo crec que ell s'ho veia venir. Potser tenia un 1 o un 2% d'esperança i jo mai no vaig fer res per trencar-l'hi", recordava l'advocat. Pocs minuts després, Puig Antich moria de manera sàdica a mans del botxí. A les 10.10 h va sortir el furgó que portava el seu cos. La família va seguir el cotxe fins al cementiri de Montjuïc. Allà només el van poder veure cinc minuts. Les seves germanes li van treure les botes, els anells i li van fer un petó abans que tanquessin la caixa definitivament.

Irurre recorda que després de l'execució va sortir cridant contra Franco. "Els meus companys em van agafar i em van portar a una habitació". Després d'aquell 2 de març, Irurre va començar a formar part de la lluita sindical clandestina: "Vam fundar el Sindicat Democràtic de Presons i vam lluitar pels drets dels presos", relata.

Sílvia Marimon Molas "Per què el règim franquista es va acarnissar amb Salvador Puig Antich?" Diari Ara 1-3-2024

Activitats

1. Què vol dir que *la justícia sempre ha mirat cap a una altra banda, però la família ha vençut al carrer*?
2. En aquest article que acabem de llegir es diu que a banda de l'atemptat contra Carrero, hi va haver un altre factor que va impedir que la dictadura indultés en Puig Antich. Quin va ser?
3. ¿Com s'entén que quan la jutge argentina Maria Servini va sol·licitar, a finals d'octubre del 2014, la detenció i extradició de vint persones

- vinculades als crims del franquisme per poder-les interrogar, les extradicions van ser denegades per l'Audiència Nacional?
4. Quina visió de la personalitat de Puig Antich dóna el funcionari de presons Iurre?

L'OPOSICIÓ ANTIFRANQUISTA I L'ASSASSINAT DE PUIG ANTICH

El 2 de març de 1974 va ser executat Salvador Puig i Antich, un jove de vint-i-cinc anys, idealista i rebel, membre del grup anarquista Moviment Ibèric d'Alliberament (MIL, segons el nom en castellà). En el context de la repressió franquista, l'opció de la lluita armada va ser sempre minoritària. ETA és l'exponent més clar i quasi l'únic de la lluita armada, molt excepcional a la resta d'Espanya i també a Catalunya. Les circumstàncies violentes de la detenció del grup del MIL, la condemna a mort de Puig Antich i, sobretot, la seva execució van ser un cop dramàtic que, més enllà del seu cercle de familiars i amics, va deixar una petja traumàtica en una generació de joves que se sumaven en aquells moments a la lluita antifranquista, la majoria d'ells per mitjà de la resistència cívica i pacífica.

L'assassinat programat de Puig Antich s'ha vist de vegades com una derrota de l'oposició, potser massa confiada per la victòria que havia suposat el desenllaç del judici de Burgos. Alguns han considerat que en aquells moments determinats, partits de l'oposició no havien fet prou per impedir aquella barbàrie. Sense anar més lluny, aquesta és una idea present en l'exposició que la Generalitat va organitzar amb motiu del tancament de la Model. Al fullet per guiar les visites ciutadanes a la presó s'hi podia llegir aquesta referència al cas de Puig Antich: "La mobilització contra el procés i la condemna va ser molt desigual, i no va comptar amb el suport actiu d'alguns dels principals grups de l'oposició". Un dard contra el PSUC, el pal de paller de l'oposició i la força més organitzada i amb capacitat de mobilització.

El camarada *Julià* (Antoni Gutiérrez Díaz) escriu el 6 de desembre de 1973 a la direcció del Partit des de la Model, on està detingut: "También comienza a tomar dimensión interna la proximidad del consejo de guerra del MIL, se ha elaborado un documento y asoma la inquietud de hacer "algo", creo que la petición de dos penas de muerte causará un cierto impacto que permitirá una movilización nacional e internacional sin la cual la situación de este muchacho podría considerarse desesperada. No dudo que con las aclaraciones políticas pertinentes haréis cuanto esté en vuestra mano para alertar y movilizar contra las penas de muerte". D'aquest paràgraf de la carta se'n poden treure algunes conclusions: que el Guti està convençut que només una àmplia mobilització – nacional i internacional – podrà impedir l'execució; que cal animar la mobilització distanciant-se clarament ("con las aclaraciones políticas pertinentes") de la lluita armada –l'antítesi del procés unitari i democràtic que representa l'Assemblea de Catalunya i de la política de reconciliació nacional dels comunistes–; i, finalment, que cal fer tot el possible per mobilitzar-se contra les penes de mort, que és el que demana des de la presó als seus companys de la direcció del Partit.

Francesc Panyella, exiliat a Marsella des de la seva fugida el 1945, militant del PSUC a qui la Guàrdia Civil havia matat el germà petit a Besalú el 1953, va escriure fa pocs anys un missatge en què blaslava les crítiques al Partit per la mort de Puig Antich. El seu testimoni fa referència també al Guti: “No és cert que els membres del PSUC s’inhibissin en el cas d’en Puig Antich. A començaments de març de 1974, data de l’execució, delegacions dels comunistes catalans dels diferents indrets de França teníem una reunió a París. En Guti ja hi era des de feia uns dies, per tal de mobilitzar tot el que era mobilitzable a fi de salvar la vida del jove anarquista. El matí del dia de la reunió (i de l’execució) arribà tard: havia esgotat totes les possibilitats i havia passat la nit, jo diria, esperant un miracle i alertant els partits i organitzacions d’esquerra francesa i altres estaments de la societat. Sisplau, siguem objectius”.

Possiblement, l’atemptat d’ETA que va matar Carrero Blanco, el procés 1001 contra Camacho i els sindicalistes de les CCOO o el mateix fet que la majoria de dirigents de l’Assemblea de Catalunya estaven a la presó arran de la caiguda dels 113 durant els mesos anteriors al consell de guerra, expliquen l’escassa o, en tot cas, poc efectiva mobilització. Per contra, s’ha dit de vegades que el problema era que el MIL fos un grup armat, però també ho era ETA i això no va plantejar problemes per articular la solidaritat de l’oposició democràtica durant el procés de Burgos o en altres situacions. Hi va haver condemnes a mort que es van poder evitar (com les de Burgos) i d’altres que es van executar (com les de Grimau, Puig Antich i altres), mostrant la cara més cruel de la dictadura franquista.

Castiella, T. (2020) *Antoni Gutiérrez Díaz, el Guti. L’optimisme de la voluntat*. Barcelona. Edicions 62. Pàgines 198-200.

Activitats

1. En el documental, un dels entrevistats assenyala que ni el PSUC, ni l’Assemblea de Catalunya ni l’oposició a la dictadura van fer res per tractar de salvar en Puig Antich. El text que acabem de llegir però, contradiu, aquelles manifestacions. Creieu que potser caldria haver contrastat l’opinió del testimoni?
2. En el documental es parla de l’Assemblea de Catalunya però no de la detenció de 113 dels seus membres que, justament, coincidiren a la presó amb Salvador Puig Antich. Investigueu què era l’Assemblea de Catalunya i les circumstàncies d’aquesta detenció.
3. Busqueu informació sobre el Procés de Burgos de 1970 i sobre l’execució de Julián Grimau.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- Els objectius de la repressió franquista.
- La lluita contra les dictadures.
- La integritat i la dignitat contra el feixisme.
- La memòria històrica.
- Funcionament dels règims totalitaris.
- La negació de l'anul·lació del judici contra Puig Antich.
- Reflexió sobre situacions del present que atempten contra els drets humans.
- El cinema com a element de coneixement històric.

Objectius formatius

- Iniciar-se en el coneixement de la història recent de Catalunya i Espanya.
- Observar una versió cinematogràfica del franquisme.
- Analitzar les característiques de les dictadures.
- Entendre els mecanismes que determinen l'origen i el desenvolupament dels feixismes.
- Fer servir el cinema per analitzar la societat.
- Conèixer diferents recursos expressius del cinema.
- Poder identificar situacions del present contràries als drets humans.
- Reflexionar sobre la memòria històrica.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre les qüestions de comprensió i del llenguatge audiovisual de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents problemàtiques polítiques plantejades en el film.
- Identificar els temes i subtemes de la pel·lícula.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.